

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TARİH BÖLÜMÜ

SINIF : IV. (İ.Ö)
NO : 000211010

AD : Soner
SOYAD : SAÇLI

DERS : Çanakkale Savaşları Semineri

DERS SORUMLUSU: Yrd. Doç. Muhammed ERAT

KONU : Anadolu Yakasındaki Savaşlar
(Kumkale)

9 Ocak 2004

Çanakkale

ÖNSÖZ

Çanakkale savaşları bir milletin tarihinin değiştiği ve onur mücadelesi şeklinden açısından çok önemlidir. anakkale savaşlarında yalnız Türk Milletinin değil dünyanın dönüm noktası olması açısından incelemeye ve üzerinde titizlik durulmasına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Çünkü böylesine önemli bir olayın yeterince incelenmesinden hem Türk Milletinin hem de Dünyanın zararlı çıkacağı düşüncesindeyim.

Bu savaş öyle bir savaştı ki kahramanlıkların yaşandığı, tarihe çan verecek özverili insanların var olduğu hatta iki düşman tarafın birbirlerine yardım edecek kadar da yakınlaştığı bir savaştır. bu savaşlar hakkında sayısız eserler kaleme alınmıştır. anakkale savaşları bir milletin geleceğinin garantisi olan binlerce gencin bir arada can verdiği bir olaydır. Bu durumun acısını Türk Milleti gelecekte fazlasıyla hissetmiştir. Fakat eğer o fedakar insanlar olmasıydı ben inanıyorum ki bugün çok daha değişik ve kötü şartlarda yaşıyor olurduk.

anakkale Savaşları I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlıyı okertme aşamasının ilk hamlesiydi ve bu başarılsaydı dünyanın şekli ve şartları da bugünkü gibi olmazdı.

Bu çalışmam da, azda olsa, böylesine önemli ve dönüm noktası olan bir olay hakkında araştırma yapmaktan mutlu olduğumu söylemek istiyorum.

Soner SAÇLI

GİRİŐ

anakkale savaşları I. Dünya Savaşı sırasında itilaf devletlerin İstanbul' u ve Boğazları ele geçirmek amacıyla yaptıkları bir harekattır. Bu harekatin ana amacı Osmanlı Devletinin saf dışı bırakmalı ve zor durumda olan Rusya'ya yardım edebilmektir. Bunu yanında Almanya'ya karşı yeni bir cephe açma düşüncesi de bulunuyordu.

Savaş 18 Mart 1915'de itilaf devletleri donanmalarının Çanakkale Boğazı'na saldırmasıyla başlamıştır. Bu saldırıda itilaf devletleri büyük bir bozguna uğramıştır ve bunun üzerine kara cephesi açılması kararlaştırılmıştır.

Kara savaşlarının başlatılması için hem Anadolu yarımadasına hem de Avrupa yarımadasına asker çıkartılmaya başlanmıştır. Bu çıkarmalardan biri olan Kum kale çıkarması Anadolu yakasına yapılmıştır. Bu çıkarmanın amacı şaşırtma ve hedef yanılma üzerine planlanmıştır. Yani böyle Türk kuvvetlerinin bir kısmı bu bölgede tutulacak ve asıl çıkartma yeri olan Gelibolu yarımadasına yardıma gitmeleri önlenecekti. Yani bundan şunu anlıyor; 25 Nisan Pazar günü Saros, Kum kale ve Beşige'de olanlar birer göstergeydi. Asıl çıkarma Arı burnu ve Seddülbahir'deydi.

Sonuç olara itilaf devletlerinin istediği olmuş ve Türk kuvvetleri bu bölgede iki gün boyunca oyalanmış ve asıl çıkarma bölgesine yardım edememiştir.

ANADOLU YAKASINDAKİ SAVAşALRI (KUMKALE)

Kum kale savaşı Saros ve Beşige çıkartmalarında olduğu gibi bir gösteri savaşı idi. Fakat bu Saros ve Beşige gösterilerinden biraz daha farklıydı. Hamilton buraya daha çok önem vermekteydi, bunun içinde Kum kaleye bir alay gücünde bir kuvvet çıkarmayı planlamıştı. Çünkü burası Gelibolu'ya çok yakındı ve dolayısıyla bölgedeki 3. Türk Tümeni eğer meşgul edilmezse kısa yoldan Gelibolu'ya yardıma koşabilir ve Seddülbahir'deki asıl çıkarmayı tehlikeye düşürebilirdi. Öyleyse bu gösteri daha ciddi tutulmalıydı.

Hamilton, Anadolu yakasında, Marta limanının karşısındaki Kum kale ve Yeniřehir'e asker dökmek, denizle menderes suyu arasındaki ince dilden kuvvetlerimizi çıkarmak için emir vermişti. En uygun çıkarma noktası Eski Kale duvarlarının altında 15 metre uzunluğunda korunabilir bir düzlüktü. Bu noktanın sečilmesindeki fayda, köyün evlerine yerleştirilmiş olduğu sanılan

makineli tüfeklerin ateşlerine karşı kale duvarının altında korunabilmektir.

Boğazın Anadolu yakası 15. Kolordunun 3. ve 11. Tümenleri bulunuyordu. Kolordu komutanı, gündüz düşman çıkarmasını bekleyerek nereden çıkarma yapmışsa gece taarruzu ile çıkan düşmanı denize dökmek düşüncesinde idi.

Düşman daha önceden Kumkale'ye ve Seddülbahir'e asker çıkarma teşebbüsünde bulunmuştu. O zaman, ileri postalarımızın başında bulunan Mehmet avuş düşmana karşı koyarak çıkmak karaya çıkanları denize atmış. 26.2.1915 günü karaya çıkmak isteyen deniz mfrezesinde elli insan kaybederek denize dökülmüş olması, bizim daha önce karaya çıkıp yaptıkları tahribatı onararak savunma tertiplerimizi yenilediğimizi göstermişti.²

3'nc Türkmen, Kumkale sahilini bir bölük ile, buradan Yeniköy'e kadar olan sahile de bir tabur ile korumakta idi. Tmenin büyük kısmı Sarıçalı-Halilali-ıplak köy bölgesinde toplu bulunmakta, Beşika sahilinde bir jandarma alayı tarafından korunmakta idi. 11. tümen ise daha güneyde Ezine ile sahil arasında bulunuyordu..³ İlk hedef Kumkale kalesi ve onun çevresindeki kyd sonra, üzerinde Orhaniye istihkamları bulunan saha, kuzeydoğudan güneybatıya uzanan sağı ele geçirilecekti. Bu harekete sömürge tugayı komutanı Albay Ruef görevlendirildi.

25 Nisan sabahı diğerk yerde olduğu gibi Kumkale kesiminde de daha fecirle birlikte, savaş ve nakliye gemilerden kurulu düşman su üstü kuvvetleri almış bulunuyordu. Sabahın ilk ışıklarının ortalığı aydınlatmaya başladığı saatte 05.15'de ilerinde İngiliz Prince George'un da bulunduğu 15 Fransız savaş gemisinin açtığı müthiş bir ateşle savaş başladı. ¹

128 gemi topunun bombardımanı, Kumkale ve çevresini yoz, toprak ve alev içinde bırakmıştı.¹ Kumkale'ye çıkarmayı Fransızlar yaptılar. Buraya Albay Rue komutasında 6. Müstemleke Alayı ile bir istihdam bölüğü ve bir topçu bataryası tahsis edilmişti. Çıkarmanın görevi, Anadolu'daki Türk kuvvetlerinin tespit etmekle beraber Türk topçusunun Seddülbahir'deki çıkarmaya müdahale etmesini önlemektir. Fransız birliğini 4 gemi taşıyor, 6 savaş gemisi de koruyordu.³ 2500 piyade ile 7.5'lik bir bataryanın yüklü olduğu taşıt gemileri akıntının şiddetinden dolayı gecikmiş ve ancak 7.15te Kumkale önlerine gelebilmişlerdi. Bu gemilerde, bir taburu sömürge piyadesi, 2 taburu Senagal'li zencilerden mürekkep karma bir sömürge alayı vardı ve Neguse komuta ediyordu. Bu sefer akıntı, sandallarında gelmesine engel olmuştu. Sandallar ancak 9.30 gelebildiğinden bu hareket bir baskın mahiyetini kaybetmiş ise de, savaş gemileri bu bekleme sırasında durmadan ateşe devam ederek soğumamızı sarımsı.² Kumkale kasabasının hemen cenubunda bulunan kuvvetlerimiz tarafından karaya çıkan düşman ateşle karşılandı. Kıyı akıntısı dolayısıyla yavaş hareket eden düşman Tür topçusunun uzakta bulunması ve askerinin ağır makineli tüfeklerden yoksun olması düşmanı bir felaketten kurtarmıştır. Silah açısından aradaki büyük fark burada kendini göstermişti.

Alayın iki bölüğü karaya çıkarılarak saat 11.00'da bütün köy ele geçirildi. Bu çıkartmayı 3. tümenimizin bir bölüğü karşıladı. Bu bölük daha önce düşmanı başlangıçta Kumkale'ye çıkmasını müsaade etmek emrini almıştı. Fransızlar nispeten kolaylıkla çıkarak yerleştiler, güneye doğru ilerlemeye başladılar. Öğle bu kuvvetlerin gerisi üç topta karaya çıkarılmıştı.

Biz Menderes Çayı üzerindeki köprünün yanındaki mezarlığı, çay sağ kenarındaki siperleri ve Orhaniye sırtını kuvvetli bir surette tutmuştuk. Akşama kadar 3 tümenimizin bunların karşısına 31. ve 39. alaylardan 3 taburla bir bölük toplamıştı ve gece düşmanı denize dökme kararını vermişti. Karanlık basıncaya

kadar defa taarruz ederek köyün içinde göğüs göğüse dövüştük. Fakat donanmanın ateşi ve savaş alanı ışıldakların aydınlaması taarruzlarımızın başarılmasını önlüyordu.² Sonraki çarpışmalar, köyün doğusunda, yetişen Türk takviye kuvvetleriyle Fransız kuvvetleri arasında sürdü. Fransızlar artık ilerleyemediler. Öğleden sonra düşman topçusunu ve alayının kalanını da çıkarmış, Türk tarafında ise topçusuyla birlikte 39. alay cepheye yetişmişti.

Akşam saat 19.00'da Türk karşı taarruzu başladı, Türk kuvvetleri Fransızları geri atarak karanlıkta Kumkale köyüne girdiler. Köydeki çarpışmalar, Türk birliklerinin yanlışlıkla birbirlerine ateş etmeleri yüzünden başarılı olamadı.¹

Bu arada azınlık (Rum ve Ermeni) erlerinin bir kısmı da düşman tarafına kaçmıştı. Gece yarısından sonra ki taarruzda ise köy Fransızlardan alındı. Düşman 100 esir vermiş ve bir kısım silahlarını terk ederek köyden zorlukla çekilebilmişti.

Fransızlar ikinci gün 26 Nisan sabahı erkenden donanma topçusunun desteğinde yeniden taarruza geçtiler. Kumkale köyü etrafında şiddetli çarpışmalar oldu. Türk kuvvetleri köyü boşaltmak zorunda kaldılar. 39. alay komutanı yarbay Nurettin şehit olmuştu.

Bugün güneyde düşmanın beşiğe çıkarmasının bir gösteri olduğu anlaşılmıştır. Şimdi. 39. alayın bağlı olduğu 3. tüme komutanı albay Nicola biraz rahatlamış ve elindeki kuvvetlerin hepsini Kumkaleye kaldırmaya başlamıştı. Fakat gündüz hareketin düşman kuvvetlerinin ve donanmasının korkunç ateşleri altında ağır kayıplara yol açıyordu. Cepheye parça parça yetişen kuvvetlerin bir bütün halinde ve gece taarruzuna karar verildi.

Az kuzeyinde bunlar olurken Beşiğe bölgesinden sorumlu albay Refet komutasındaki 11. tümen – 2. gün gösteri yapan deniz kuvvetleri çekilip

gittikleri halde ne olur ne olmaz diye yerinden ayrılmıyordu.

General Hamilton'a göre albay Rue'nin olayı her ne kadar menderes nehrine ulaşamamışsa da 2 gündür Anadolu yakasındaki Türk kuvvetlerini oyalamıştı ve görevini yapmıştı.¹

26 Nisan günü Fransızların taarruzu üzerine karşı saldırıya geçen Türk kuvvetleri büyük bir başarı elde etmiştir. Bu başarı ile şaşırان Fransızlar teslim olmak için hareketlerde bulunmuşlardır. Fakat Türk tarafındaki kargaşa ve başı boşluk vardı. Bu başı boşluk gece savaşının sonucu olmaydı. Türkler bu fırsattan yararlanmadılar. Şaşkınlıktan kısa zamanda kurtulan Fransızlar karşı taarruza geçtiler. Teslim olmak isteyenlerde ateşe başladılar birliklerimiz öğleye doğru çekilmeye başladılar.

Birliklerimiz öğleye doğru çekilmeye başladılar. Kumkale güneyine çekilen 4 taburdan ancak 300 er kalmıştı.³

26/27 Nisan gecesi, henüz Türk taarruzu başlamadan önce Fransızlar büyük bir gizlilik içinde ve parti parti çıkarma araçlarına doluşup Kumkale çevresine boşalttılar. Gece yarısında Kumkale topraklarında yani, Anadolu yakasında hiçbir Fransız askeri kalmamıştı. Türklerin bu çekilmeyi hissetmemeleri Fransızları bir felaketten kurtarmıştı.

Kumkale'deki bu iki günlük çarpışmada Türklerin kaybı şehit, yaralı ve yitik olarak 1.735 Fransızların, 786 kişi idi. Türk kaybının daha fazla olmasının başlıca nedeninin düşmanın korkunç ateş gücü olduğuna kuşku yoktu çünkü ateş ölüm demekti.¹

25 Nisan sabahı başlayıp, iki gün devam eden Kumkale savaşları, masallar gibi güzel, masallar gibi ibretli olmuştu. Öyle savaş ki, bir anda halkın

gönlünde efsanelileşivermiş hele be savaş içinde, bir Derviş Ali ve onun kanadında Onbaşı İbrahim var ki, dillere destan olmuştu.⁵

Bir diğer kahramanda İngiliz harp tarihine altın harflerle geçen komutan Ezineli Yahya Çavuş'tu.⁶

Kumkale'yi ele geçiren Fransızlara karşı 26 Nisan'da taarruz eden 31. Alayın 10. bölük kumandanı, alayın en son kanadında düşman tarafından susturulmuş ve tahrip edilmiş alan Orhaniye tabyası üzerinde düşmanın yanına doğru görevi almıştı. Bu kahraman asker emrindekilere, ilk ben atlayacağım eğer ben ölürsem Orhaniye'ye kadar mutlaka gidin ve benim ölü vücudumu oraya kadar götürün diye tembih etmişti. Bu kahraman asker Üsteğmen Şevket'ti.⁷

Bu menkıbeler başlı başına bir kitap olabilecek hikayelerdir. Toprağa atılan her çekirdek ve her bir tohum şeklen ölür ve kaybolursa da, bir süre sonra dirilip ağaç olur. İşte bu menkıbelerde öyle bir şey.

Türkün soy güzelliğini, İslam'ın sonsuz kaynaklarıyla beslenmiş olan, yaratıcı gücün eşsiz örneklerini Çanakkale'nin kutsal topraklarında her dem ve adımda görmeniz, hissetmeniz, mümkündür.⁵

Fransız alayının bu iki günlük küçük çaplı hareketin Hamilton'a çok büyük yarar sağladığına kuşku yoktu. Gerek Beşige'deki çıkarmasız gösteri ve gerekse bir aylık kuvvetle iki günlük Kumkale çıkarması, 15 kolorduyu, yani 3.ve 11. Tümenleri yerine tutmuş ve asıl savaş alanı olan Gelibolu Yarımadasına gitmesine mani olmuştu. Hamilton gayesini gerçekleştirmişti. Çıkarmanın en kritik zamanı olan ilk günü, İngilizlerin Saros'taki gösterileri ile 5. ve 7. Türk tümenlerinin Seddülbahir ve Arıburnu Bölgelerine yardıma gitmelerini engellemişti. Bu dört tümeni yerinde bağlı tutmak önemli bir işti.

Evet, 25 Nisan 1915 Pazar günü Saros, Kumkale, Beşige'de olanlar birer gösteriydi. Asıl çıkarma Gelibolu yarımadasında Arıburnu ve Seddülbahir deydi. Oralarda I. Dünya Savaşının 9. ve Osmanlıların savaşa katılmalarının 6.

ayında tüm harbin kaderini belirleyecek kanlı bir savaş başlamıştır. Görünüşe göre Gelibolu yarımadasının güney yarısındaki bu bir avuç toprakta yalnız Türklerin değil harbe katılan tüm devletlerin alın yazısını belirleyen olaylar yaşanacaktı. ¹

KAYNAKÇA

- 1- Çanakkale Destanının 50. yılı,
N. Hakkı Uluğ
Turizm ve Tanıtma Bak.
- 2- Çanakkale Savaşlarından Altın Harfler
Mehmet İhsan Gençsan – 1992
- 3- Çanakkale Savaşlarından Menkıbeler
Mehmet İhsan Gençsan
Kültür Bak. Yayınları / 1198 (1990) Ankara
- 4- Çanakkale 1915 / İhsan Ilgar
İstanbul – 1969
- 5- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi Yayınları
Neşre Hazırlayan: Abdurrahman Güzel / Çan. 1996
- 6- Çanakkale Savaşları
Fikret Günesen / Kastaş, Birinci Dünya Harbi Belgeseli / 1986
- 7- 1915 Çanakkale Savaşı
İbrahim Artuç / Kastaş – Türk Savaşları Belgeseli